

**MICHAIL
BULGAKOV**

**Э́РИСЬК
МЛАДЭНО
ЛЕКА́Я**

EUROPA

**MICHAIL
BULGAKOV**

**Э́АΡΙΣΚΥ
ΜΛΑΔΈΗΟ
ΛΕΚΆΡΑ**

EUROPA

Michail Bulgakov: Zápisky mladého lekára, Morfium

Preklad © Ivana Kupková 2013

Doslov © Valerij Kupka 2013

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2013 bee&honey

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2013

Ako tridsiaty tretí zväzok edície Premena vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2013

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89666-00-3

Alexander Strydom

edícia
PREMENA
zväzok 33

Uterák s kohútom

Ak sa niekto nikdy neviezol na konskom povoze po zastrčených poľných cestách, nemá zmysel mu o tom rozprávať – aj tak to nepochopí. A tomu, kto sa po nich viezol, to nechcem ani pripomínať.

Poviem to stručne: štyridsať kilometrov medzi okresným mestom Gračovka a Murjinskou nemocnicou sme s mojím pohoničom prešli presne za dvadsaťštyri hodín. Dokonca neuveriteľne presne: 16. septembra 1917 o druhej sme boli pri poslednom obilnom sklade stojacom na hranici tohto pozoruhodného mesta Gračovka a 17. septembra toho istého nezabudnuteľného roku 1917 päť minút po druhej som stál na udupanej, umierajúcej a septembrovým dáždikom rozmočenej tráve na dvore Murjinskej nemocnice. Stál som tam v takomto stave: nohy som mal stárnuté, a to tak, že som si hneď tam na dvore v duchu nejasne listoval v učebniciach v nezmyselnom úsilí spomenúť si, či naozaj existuje, alebo sa mi to iba prisnilo včera v dedine Grabilovka, taká choroba, pri ktorej človeku típnu svaly. Ako sa len, potvora, volá po latinsky? V každom svale som cítil neznesiteľnú bolesť podobnú bolesti zubov. A o prstoch na nohách aj škoda reči: už sa v čižmách ani nehýbali, ležali pokojne ako také drevené kýptiky. Priznávam sa, že v návale malomyselnosti som potichu preklínal medicínu a svoju prihlášku, ktorú som pred piatimi rokmi podal rektorovi univerzity. Zhora zatiaľ cedilo ako cez sito. Kabát mi napučal ako špongia. Prstami pravej ruky som sa márne pokúšal chytiť rúčku kufra a nakoniec som si odplňul do mokrej trávy. Moje prsty nedokázali nič chytiť a ja som si znova, nabitý všemožnými vedomosťami zo zaujímavých lekárskejších knižiek, spomenul na tú chorobu – paralýza.

„Paralysis,“ zúfalo a nezmyselne som si povedal v duchu.

– Na c-cestovanie p-po tých vašich c-cestách, – pohol som stuhnutými, modrastými perami, – si t-treba z-zvyknúť.

A bez príčiny som sa pritom zlostne zadíval na pohoniča, aj keď on vlastne nemohol za to, že cesta je, aká je.

– Ech... pán doktor, – aj pohonič ledva hýbal perami pod svetlými fúzikmi, – pätnásť rokov sa po nich vozím, ale zvyknúť si neviem.

Zachvel som sa, obzrel som sa na bielu opukanú budovu, na neobielené zrubové steny ošetrovateľského domčeka, na svoju budúcu rezidenciu – jednoposchodový, veľmi čistý dom so záhadnými truhlovitými oknami, ťažko som si vzdychol. A v tej chvíli mi v hlave namiesto latinských názvov prebleskla sladká veta, ktorú v mozgu, oťapenom od natriasania, zaspieval sýty tenor s belasými stehnami:

... Buď pozdravený... kú-útik mi-lý...

Zbohom, nadhlo zbohom, zlato-červené Veľké divadlo, Moskva, výklady... ach, zbohom.

„Nabudúce si oblečiem kožuch,“ premýšľal som v zlostnom zúfalstve a neohybnými rukami som šklbal kufrom za remene, „nabudúce... hoci nabudúce už bude október... to si môžem navliecť rovno dva kožuchy. Ale skôr ako o mesiac nikam nepôjdem, nepôjdem do Gračovky. No len si predstavte... museli sme prenocovať! Prešli sme dvadsať kilometrov a naraz bola tma ako v hrobe... noc... museli sme prenocovať v Grabilovke... u učiteľa... A dnes ráno sme vyrazili o siedmej... A ideme a ideme... panenka skákavá... pomalšie ako peši. Jedno koleso vletí do jamy, druhé sa zodvihne do vzduchu, kufor – buch do nohy... potom ťa hodí na jednu stranu, potom na druhú, potom nosom dopredu, potom zátylkom dozadu. A zhora cedí a cedí a kosti tuhnú. Komu by napadlo, že uprostred obyčajného zamračeného nevlúdneho septembra môže človek zmrznúť v poli ako za tuhej zimy?! Nuž, ukazuje sa, že môže. A kým zomieraš pomalou smrťou, vidíš jedno a to isté, iba to. Napravo hrboľaté ohlodané pole, naľavo riedky lesík a pri ňom šedivé ošumelé chalupy, takých päť či šesť. A zdá sa, že v nich niet ani živej duše. Mlčanie, iba mlčanie...“

Kufor nakoniec povolil. Pohonič sa naň navalil bruchom a vytlačil ho rovno na mňa. Ja som chcel kufor udržať za

remeň, ale ruka mi vypovedala poslušnosť a môj bachratý protivný spoločník s knižkami a všelijakými haraburdami žuchol rovno na trávu a tresol mi po nohách.

– Juj, prebo... – začal pohonič vystrašene, ale ja som mu to vôbec nemal za zlé – moje nohy boli už aj tak nepoužiteľné.

– Hej, je tu niekto? Hej! – zvolal pohonič a zatrepal rukami ako kohút krídlami. – Hej, priviezol som doktora!

V tej chvíli sa v tmavých oknách ošetrovateľského domca objavili tváre, prilepili sa na ne, buchli dvere a tu som uvidel, ako sa po tráve kolísavo približuje človek v značne otrhanom kabáte a biednych čižmách. Keď dobehol na dva kroky odo mňa, úctivo a náhlivo si zložil čiapku, nevedno prečo sa hanblivo usmial a privítal ma chrapľavým hlasom:

– Dobrý deň, pán doktor.

– A vy ste..? – spýtal som sa.

– Jegoryč, – predstavil sa človek, – tunajší strážnik. Už vás tu čakáme, nevieme sa dočkať...

A hneď aj schytil kufor, vyhodil si ho na plece a nesie ho do domu. Ja som začal krívať za ním a po ceste som sa neúspešne pokúšal vopchať ruku do vrecka nohavíc a vytiahnuť odtiaľ peňaženku.

Človek potrebuje k životu v podstate len veľmi málo. A predovšetkým potrebuje oheň. Keď som sa chystal do murjinského zapadákov, ešte v Moskve som si, spomínam si, predsavzal, že sa budem správať seriózne. Môj mladý výzor mi už od samého začiatku otravoval život. Každému som sa musel predstaviť:

– Doktor taký a taký.

A každý bez výnimky zdvihol obočie a spýtal sa:

– Naozaj? A ja som si myslel, že ste ešte študent.

– Nie, už som po škole, – zamračene som odpovedal a pomyslel som si: „Musím začať nosiť okuliare, namojdušu.“ Ale nosiť okuliare som nemal prečo, oči som mal zdravé a šedivosť života ešte neotupila ich ostrosť. Keďže som nemal možnosť brániť sa pred ustavičnými blahosklonnými a láskavými úsmevmi pomocou okuliarov, usiloval som sa vypestovať si

osobitě, úctu vyvolávající spůsoby. Snažil som sa rozprávateľ rozvážne a dôrazne, podľa možnosti tlmiť prudké pohyby, nebehať, ako behajú dvadsaťtiroční absolventi univerzity, ale chodiť. Išlo mi to veľmi zle, ako si teraz po mnohých rokoch uvedomujem.

V onej chvíli som tieto svoje nepísané pravidlá správania porušil. Sedel som schúlený, iba v ponožkách, a nie niekde v ordinácii, ale v kuchyni, a ako uctievač ohňa som sa nadšene a dychtivo naťahoval k brezovým polenám blčiacim v sporáku. Po mojej ľavej ruke stála kadička prevrátená hore dnom a na nej ležali moje topánky, vedľa nich ošklbaný, holý kohút so zakrvaveným hrdlom, vedľa kohúta kopa jeho pestrofarebného peria. Ešte v stave stŕpnutosti som totiž stihol uskutočniť celý rad úkonov, ktoré si vyžiadal sám život. Axiniu, Jegoryčovu ženu so špicatým nosom, som vymenoval do funkcie mojej kuchárky. Práve v dôsledku toho kohút jej rukou prišiel o život. A ja som ho mal zjesť. So všetkými som sa pozoznamoval. Ošetrovateľ sa volal Demian Lukič, pôrodné asistentky Pelageja Ivanovna a Anna Nikolajevna. Stihol som urobiť obchôdzku nemocnice a absolútne jednoznačne som sa uistil, že inštrumentárium je tam mimoriadne bohaté. Zároveň som bol nútený si rovnako jednoznačne priznať (samozrejme, v duchu), že účel veľkého množstva tých panensky sa lesknúcich nástrojov je mi úplne neznámy. Nieleňže som ich nikdy nedržal v rukách, ale ani som ich, otvorene priznávam, nikdy nevidel.

– Hm, – veľavýznamne som zamrmlal, – inštrumentárium máte teda nádherné. Hm...

– Ako inak, prosím pekne, – sladko poznamenal Demian Lukič, – to všetko pričinením vášho predchodcu Leopolda Leopoldoviča. On operoval od rána do večera.

V tej chvíli ma obliat studený pot a skl'účene som sa pozrel na skrinky nablýskané ako zrkadlo.

Potom sme obišli prázdne izby, kde som zistil, že sa tam pokojne dá umiestniť štyridsať ľudí.

– Pri Leopoldovi Leopoldovičovi ich tu niekedy ležalo aj päťdesiat, – potešil ma Demian Lukič a Anna Nikolajevna,

žena s korunou prešedivených vlasov, z akéhosi dôvodu povedala:

– Pán doktor, pôsobíte tak mlado, tak mlado... Až neuveriteľne. Vyzeráte ako študent.

„Čert aby to vzal,“ pomyslel som si, „akoby sa sprisahali, čestné slovo!“

A sucho, cez zuby som zavrčal:

– Hm... nie, ja... vlastne... áno, vyzerám mlado...

Potom sme zišli dolu do lekárne a okamžite som uvidel, že tam chýba už iba vtáčie mlieko. V dvoch trochu tmavých miestnostiach prenikavo voňali bylinky a na policiach stálo všetko od výmyslu sveta. Boli tu dokonca aj patentované zahraničné lieky a hádam nemusím dodávať, že som o nich nikdy ani len nepočul.

– To objednal Leopold Leopoldovič, – hrdo zreferovala Pelageja Ivanovna.

„To bol hotový génius, ten Leopold,“ pomyslel som si a pred tajomným Leopoldom, ktorý opustil tiché Murie, som pocítil obrovský rešpekt.

Okrem ohňa človek ešte potrebuje aj zvyknúť si. Kohút bol už dávno zjedený, Jegoryčom vypchaný slamník bol prikrytý plachtou, v pracovni v mojej rezidencii svietila lampa. Sedel som a ako urieknutý som sa díval na tretí výdobytok legendárneho Leopolda: knižnica bola natrieskaná knihami. Len chirurgických príručiek v ruštine a nemčine som zbežne napočítal asi tridsať. A terapia! Skvelé atlasy kožných chorôb!

Blížil sa večer a ja som si zvykal.

„Ja za nič nemôžem,“ úporne a zúfalo som premýšľal, „mám diplom, pätnásť skúšok na jednotku. Ešte tam vo veľkomeste som predsa zdôrazňoval, že chcem ísť za asistujúceho lekára. Ale nie. Oni sa len usmievali a vraveli: ‚Zvyknete si.‘ Ďakujem pekne. A keď privezú prietrž? Vysvetlite mi, ako si na ňu zvyknem! A hlavne, ako sa bude cítiť pacient s prietržou v mojich rukách!? Bude si zvykať na druhom svete (a po chrbte mi prebehol mráz)...

A hnisavý zápal slepého čreva? Cha! A difterický krup u dedinských detí? Keď je indikovaná tracheotómia? A aj

bez tracheotómie to so mnou nebude bohvieako dobré... A... a... pôrod! Zabudol som na pôrod! Nevhodná poloha plodu. Čo budem robiť? No? Som ja ale ľahkovážny človek! Mal som tento obvod odmietnuť. To som mal urobiť. Zohnali by si nejakého Leopolda.“

V depresii a prítmí som sa prešiel po pracovni. Keď som bol zároveň s lampou, uvidel som, ako sa v bezhraničnej tme polí mihla moja bledá tvár spolu s plamienkami lampy v okne.

„Som ako taký Lžedimitrij,“ nezmyselne mi napadlo a znova som si sadol za stôl.

Asi dve hodiny som sa osamote trápil, až som sa dotrápil k tomu, že moje nervy už nezvládali obavy, ktoré som si povytváral. V tej chvíli som sa začal upokojuvať a dokonca som si robil nejaké plány.

Takže... Vracia, že pacientov je teraz minimálne. V dedinách trepú ľan, cesty sú zlé... „Presne preto ti privezú prietrž,“ vybafol na mňa drsný hlas v mozgu, „lebo na také zlé cesty sa človek s nádchou (ľahká choroba) nevyberie, ale prietrž ti dovlečú, neboj sa, drahý kolega doktor.“

Ten hlas nebol hlúpy, no nie? Zachvel som sa.

„Buď ticho,“ povedal som hlasu, „nemusí to byť práve prietrž. Čo je to za neurasténiu? Keď si sa dal na vojnu, musíš bojovať.“

„Skočil si do vody, tak plávaj,“ uštipačne odušil hlas.

Takže... bez príručky sa ani nepohnem... Keď bude treba niečo predpísať, môžem si to premyslieť, kým si budem umývať ruky. Vademékum bude ležať otvorené rovno na knihe evidencie pacientov. Budem predpisovať účinné, ale jednoduché recepty. Tak napríklad natrii salicylici 0,5 trikrát denne po jednej tabletke...

„Môžeš predpísať sódu!“ zareagoval so zjavným výsmechom môj vnútorný spoločník.

Prečo sódu? Ja predpíšem aj ipekakuánu – infusum... 180. Alebo dvesto. S dovolením.

A okamžite, hoci odo mňa osamoteného pri lampe nikto nechcel ipekakuánu, som malodušne prelistoval vademékum,

overil som si ipekakuánu, a zároveň som si mechanicky prečítal, že existuje aj nejaký „insipín“. A je to práve a jedine „síran chinin-diglykolesteru“... Chut' chinínu vraj nemá! Ale načo je dobrý? A ako sa predpisuje? Čo je to – prášok? Dočerta s ním!

„Insipín sem, insipín tam, ale ako to bude s tou prietržou?“ neodbytno otravoval strach v podobe toho hlasu.

„Posadím pacienta do kúpeľa,“ zúrivo som sa obhajoval, „do kúpeľa. A pokúsím sa prietrž zatlačiť dnu.“

„Je priškrtená, anjelik! Čo ti tu, dočerta, pomôže kúpeľ! Priškrtená,“ démonickým hlasom húdol strach. „To treba operovať...“

Tu som sa vzdal a takmer som sa rozplakal. A tme za oknom som poslal prosbu: hocičo, len nie priškrtenú prietrž.

A únava hučala:

„Lahni si spať, nešťastný eskulap. Ráno je múdrejšie večera. Upokoj sa, mladý neurastenik. Pozri – tma za oknami je pokojná, zamrzajúce polia spia, nie je tam nijaká prietrž. A ráno bude všetko inak. Zvykneš si... Spi... Odhod' atlas... Aj tak teraz nepochopíš ani mäkké f. Prietržová bránka...“

* * *

Ani neviem, ako vpadol dnu. Pamätám si len, že závora na dverách zarachotila a Axinia čosi zapišťala. A ešte že za oknami zaškrípala voz.

Muž bol bez čiapky, v rozopnutom krátkom kožuchu, so schlpenu bradou, s divým pohľadom.

Prežehnal sa, hodil sa na kolená a buchol čelom o zem. Predo mnou.

„To je môj koniec,“ sklúčene som si pomyslel.

– No tak, no tak, no tak, – zamrmal som a potiahol som ho za sivý rukáv.

Tvár sa mu skrivila a začal mi zadúšavo mrmlať poskakujúce slová:

– Pán doktor... pán... jediná, jediná... jediná! – skríkol zrazu hlasno ako mladík, až sa zatriaslo tienidlo na lampe. – Ach, bože... Ach... – V žiali zalomil rukami a znova začal búchať čelom o dlážku, akoby si ho chcel rozbiť. – Za čo? Za čo nás takto tresceš? Čím sme ťa nahnevali?

– Čo? Čo sa stalo?! – zvolal som s pocitom, že mi meravie tvár.

Muž vyskočil na nohy, mykol sa a zašepkal:

– Pán doktor... čo len chcete... dám vám peniaze... Berte, koľko len chcete. Koľko len chcete... Budeme vám nosiť, čo dopestujeme... Len nech neumrie. Len nech neumrie. Že z nej bude kalika – nech. Nech! – kričal do povaly. – Užijeme sa, užijeme.

Axiniina bledá tvár visela v čiernom obdĺžniku dverí. Úzkosť sa mi ovinula okolo srdca.

– Čo je? Čo je? Vravte! – bolestne som vykrikol.

Muž stíchol a pošepkal mi ako nejaké tajomstvo a oči mal odrazu bezodné:

– Zamotala sa do trepačky...

– Do trepačky... do trepačky? – zopakoval som. – Čo je to?

– Ľan, trepali ľan... pán doktor... – šeptom vysvetlila Axinia, – trepačka... čo na nej trepú ľan...

„A je to tu. Je to tu. Och, načo som sem prišiel!“ s hrôzou som si pomyslel.

– Kto?

– Moja dcérka, – zašepkal a potom zvolal: – Pomôžte jej! – A opäť sa hodil na kolená a vlasy ostrihané podľa kastrola mu preleteli na oči.

* * *

Veľká petrolejová lampa s pokriveným plechovým tienidlom vydávala horúce svetlo v tvare dvoch rohov. Na operačnom stole na bielom, čistotou voňajúcom voskovanom plátne som zazrel ju a na prietrž som úplne zabudol.

Guča schlpených, vysušených svetlých, trochu ryšavkastých vlasov jej ovisala zo stola. Vrkoč mala gigantický, jeho koniec sa dotýkal dlážky.

Kartúnovú sukňu mala roztrhanú a krv na nej bola rozličných farieb – tu tmavohnedý fľak, tu mastný, jasnočervený. Svetlo petrolejky mi pripadalo žlté a živé, a jej tvár biela ako krieda, nos zašpicatený.

Na bielej tvári jej hasla – ako sadrová, nehybná – skutočne zriedkavá krása. Len niekedy, málokedy sa človek stretne s takou tvárou.

„Od zúfalstva prišiel o rozum,“ premýšľal som, „čiže teraz ho sanitárky napájajú liekmi... Ako to, že je taká krásna? Aj keď, on má pravidelné črty tváre... Matku mala zrejme krásavicu... Je to vdovec...“

– Je vdovec? – automaticky som zašepkal.

– Áno, – ticho odpovedala Pelageja Ivanovna.

Vtom Demian Lukič prudkým, akoby zlostným pohybom roztrhol sukňu odspodu až nahor a v okamihu dievča obnažil. Pozrel som sa a to, čo som tam uvidel, prekonalo všetky moje očakávania. Ľavú nohu vlastne nemala. Počnúc rozdrveným kolenom tam ležali iba krvavé franforce, červené pomliaždené svaly a špicato na všetky strany trčali biele rozpučené kosti. Pravú nohu mala v predkolení zlomenú tak, že konce obidvoch kostí prepichli kožu a vyskočili von. V dôsledku toho chodidlo ležalo bez života, akoby osobitne, vyvrátené nabok.

– No, – ticho vyriekol ošetrovateľ a už nič nedodal.

V tej chvíli som sa prebral z ohromenia a začal som jej merať pulz. V studenej ruke nebol. Až po niekoľkých sekundách som zachytil sotva citeľnú ojedinelú vlnu. Prebehla... potom bola pauza, počas ktorej som stihol hodiť okom na modrejúce nozdry a biele pery... Už som chcel povedať: koniec... našťastie som sa premohol... Zasa prebehla ďalšia nitkovitá vlna.

„Takto odchádza roztrhaný človek,“ pomyslel som si, „tu sa už nič nedá robiť.“

Ale odrazu som povedal tak drsne, že som ani sám nespoznával svoj hlas:

– Gáfor.

Tu sa Anna Nikolajevna naklonila ku mne a zašepkala mi do ucha:

– Načo, pán doktor? Nemučte ju. Načo do nej ešte pi-
chať? O chvíľu bude koniec... Nezachránite ju.

Zlostne a zamračene som na ňu pozrel a povedal som:

– Gáfor poprosím...

Tak, že Anna Nikolajevna s tvárou červenou od urážky ihneď skočila k stolíku a rozlomila ampulku.

Ani ošetrovateľ zrejme gáfor neschvaľoval. Napriek tomu sa šikovne a rýchlo ujal striekačky a žltý olej vošiel pod kožu ramena.

„Zomieraj. Rýchlo zomieraj,“ pomyslel som si, „zomieraj. Veď čo s tebou budem inak robiť?“

– O chvíľu zomrie, – zašepkal ošetrovateľ, akoby uhádol moje myšlienky. Úkosom pozrel na plachtu, ale zrejme si to rozmyslel: škoda bolo zakrvaviť ju. O niekoľko sekúnd sme však dievča aj tak museli zakryť. Ležala ako mŕtvoľa, ale ešte neumrela. V hlave sa mi zrazu rozjasnilo ako pod skleným stropom našej pitevne.

– Ešte gáfor, – zachripel som.

A ošetrovateľ znova pokorne vstrekol olej do tela.

„Žeby naozaj neumrela?“ pomyslel som si zúfalo. „Naozaj budem musieť...“

V mozgu sa mi všetko rozjasnievalo a odrazu celkom bez učebníc, bez rád, bez pomoci som vedel – presvedčenie, že viem, bolo nezlomné –, že teraz budem musieť po prvý raz v živote odchádzajúcemu človeku robiť amputáciu. A že tento človek mi zomrie pod nožom. Veď už aj tak stratila veľa krvi! Za desať kilometrov všetko vyteklo cez rozdrvené nohy a nie je ani jasné, či dievča teraz niečo cíti, či niečo počuje. Mlčí. Ach, prečo neumiera? Čo mi povie jej zúfalý otec?

– Pripravte amputáciu, – povedal som ošetrovateľovi cudzím hlasom.

Pôrodná asistentka na mňa užasnuto pozrela, ale ošetrovateľovi v očiach preblesla iskra súcitu, a tak sa začal krútiť okolo nástrojov. Pod rukami mu zahučal petrolejový varič...

Prešla štvrt'hodina. S poverčivou hrôzou som dvíhal studené viečko a uprene sa díval do vyhasnutého oka. Nič nechápem... Ako môže polomŕtvola žiť? Kvapky potu mi nezadržateľne stekali po čele spod bieleho čepca a Pelageja Ivanovna ten slaný pot utierala gázou. Vo zvyškoch krvi dievčaťu v žilách teraz koloval aj kofeín. Bolo ho treba podávať alebo nie? Anna Nikolajevna nepatrnými dotykmi hladila dievčaťu hrče, ktoré mu navreli na bokoch od fyziologického roztoku. Ale dievča žilo.

Vzal som nôž podobne ako ktosi (raz v živote na univerzite som videl amputáciu), koho som sa snažil napodobniť... Teraz som už prosil osud, aby v najbližšej polhodine dievča nezomrelo... „Nech zomrie v izbe, až keď dokončím operáciu...“

Pracoval za mňa iba môj zdravý rozum vyburcovaný nezvyčajnosťou situácie. Kruhovým pohybom som šikovne, ako skúsený mäsiar, mimoriadne ostrým nožom švihol po stehne a koža sa rozostúpila bez jedinej kvapky krvi. „Keď začnú cievy krváčať, čo urobím?“ premýšľal som a ako vlk som škúľil na kopu svoriek. Odrezal som obrovský kus ženinho mäsa a jednu z ciev – vyzerala ako belavá rúrka, ale nevyšla z nej ani kvapka krvi. Naložil som na ňu svorku a postupoval som ďalej. Nastrkal som tie svorky všade, kde som predpokladal cievy... „Arteria... arteria... ako sa len, dočerta, volá?“ V operačke to začalo vyzerat' ako na klinike. Svorky viseli v strapcoch. Gázou mi ich odtiahli spolu s mäsom a ja som začal oslepujúcou pílkou s drobnými zubmi píliť okrúhlu kosť.

„Prečo nezomiera?.. To je neuveriteľné... ach, človek je taký životaschopný tvor!“

A kosť odpadla. V rukách Demiana Lukiča zostalo to, čo bývalo nohou dievčaťa. Zdrapy, mäso, kosti! To všetko odhodili nabok a na stole zostalo dievča, akoby skrátene

o tretinu, s kýpťom odsunutým nabok. „Ešte, ešte trošku... Neumieraj,“ nadšene som si pomyslel, „vydrž ešte, kým budeš v izbe, daj mi šťastne vyviaznuť z tejto hroznej udalosti môjho života.“

Potom sme podväzovali cievy, potom som za cvakania Collinovej svorky začal riedkymi stehmi zašívajť kožu... ale prestal som, lebo mi zrazu svitlo... nechal som otvor na odtok... dovnútra som vložil gázový tampón.. Pot mi zastieral oči, až som mal pocit, že som v saune...

Odfúkol som si. Sťažka som pozrel na kýpeť, na voskovú tvár. Spýtal som sa:

– Žije?

– Žije... – ako nečujná ozvena odpovedali naraz ošetrovateľ aj Anna Nikolajevna.

– Ešte chvíľku bude žiť, – iba zubami, nezvučne mi do ucha pošepkal ošetrovateľ. Potom sa zháčil a taktne mi poradil: – Druhú nohu môžeme nechať aj tak, pán doktor. Proste ju obviažeme gázou... inak to nepotiahne ani do izby... Tak čo? Vždy lepšie, ako keby zomrela na sále...

– Podajte mi sadru, – sipľavo som odpovedal poháňaný neznámou silou.

Celá dlážka bola zakvackaná bielymi fľakmi, všetci sme boli mokří od potu. Polomŕtvola ležala nehybne. Pravú nohu mala zasadrovanú a na predkolení svietilo okno, ktoré som múdro nechal na mieste zlomeniny.

– Žije... – začudovane zachripel ošetrovateľ.

Potom sme ju začali dvíhať a pod plachtou bolo vidieť gigantickú priehlbínu – tretinu jej tela sme nechali v operačke.

Potom po chodbe kmitali tiene, sanitárky lietali sem a tam, a ja som videl, ako sa po stene začala zakrádať rozgajdaná mužská postava a vydala suchý vzlyk. Ale odviedli ho preč. A všetko stíchlo.

V operačke som si umýval po lakeť zakrvavené ruky.

– Pán doktor, vy ste asi robili veľa amputácií, – povedala zrazu Anna Nikolajevna. – Veľmi, veľmi dobre ste to robili... Skoro ako Leopold...

V jej ústach slovo *Leopold* vždy znelo ako *doyen*.

Spod obočia som im pozrel na tváre. A všetkým – aj Demianovi Lukičovi, aj Pelageji Ivanovne – som v očiach uvidel úctu a prekvapenie.

– Kchm... no... Totiž, robil som to iba dvakrát...

Prečo som zaklamal? Dnes tomu nerozumiem.

Nemocnica stíchla. Úplne.

– Keď zomrie, určite po mňa pošlite, – polohlasne som prikázal ošetrovateľovi a on namiesto „dobre“ úctivo odpovedal:

– Rozkaz...

O niekoľko minút som bol pri zelenej lampe v pracovni v lekárskom byte. Dom mlčal.

Bledá tvár sa odrážala v čiernočiernom skle.

„Nie, nevyzerám ako Dmitrij Samozvanec, viete, akosi som zostarol... Vráska nad koreňom nosa... O chvíľu zaklopú... Povedia: ‚Umrela...‘

Áno, pôjdem sa na ňu posledný raz pozrieť... o chvíľu sa ozve klopanie...“

* * *

Ktosi zaklopal na dvere. Bolo to o dva a pol mesiaca. Za oknom žiaril jeden z prvých zimných dní.

Vstúpil on a až vtedy som si ho bližšie obzrel. Áno, skutočne má pravidelné črty tváre. Asi štyridsaťpäť rokov. Oči rozžiarené.

Potom sa ozval šuchot... Na dvoch barlách skočilo dnu podmanivo krásne jednonohé dievča v širokárskych sukni, dolu olemovanej červenou obrubou.

Pozrela na mňa a líca sa jej pokryli ružovou farbou.

– V Moskve... v Moskve... – a začal som písať adresu. – Tam vám urobia protézu, umelú nohu.

– Pobožkaj ruku, – zrazu nečakane povedal otec.

Tak ma to priviedlo do rozpakov, že namiesto na ústa som ju pobožkal na nos.

Vtedy dievča ovesené na barlách rozbalilo balíček a z neho vypadol dlhý snehobiely uterák s kostrbato vyší-
tým červeným kohútom. Tak toto skrývala pod vankúš na
vizitách. Áno, áno, spomínam si, na stolíku mala bavlnky.

– To od vás nevezmem, – tvrdo som povedal a dokonca
som zavrtel hlavou. Ale na jej tvári, v jej očiach sa zrazu ob-
javil taký výraz, že som si ho vzal...

Dlhé roky visel tento uterák v mojej spálni v Murjine
a potom so mnou cestoval. Nakoniec sa ošúchal, vybledol,
prederavil sa a zmizol tak, ako blednú a miznú spomienky.

Krst obratom

Dni v N-skej nemocnici plynuli a ja som si pomaly začal zvykať na nový život.

V dedinách ďalej trepali ľan, cesty boli stále neprejazdné a na vyšetrenie prichádzalo najviac päť ľudí. Večery som mal iba pre seba, a tak som ich venoval triedeniu knižnice, čítaniu učebníc chirurgie a pomalému osamelému pitiu čaju pri ticho spievajúcom samovare.

Celé dni a noci lialo, kvapky neúprosne bubnovali po streche a pod oknom šplechotala voda stekajúca po odkvape do kade. Na dvore bola čľapkanica, hmla, šero, v ktorom ako nejasné, rozmazané škvrny svietili okná ošetrovateľského domčeka a petrolejový lampáš pri bráne.

V jeden takýto večer som sedel v svojej pracovni nad atlasom topografickej anatómie. Naokolo bolo úplné ticho, len tu a tam ho narúšalo hryzenie myši v jedálni za príborníkom.

Čítal som, kým mi oťažené viečka nezačali klipkať. Nakoniec som zívól, odložil atlas nabok a rozhodol sa, že idem spať. Po ceste do spálne som sa ponat'ahoval a tešil na pokojný spánok pri šumení a bubnovaní dažďa, v spálni som sa vyzliekol a ľahol si.

Ešte som sa ani nedotkol vankúša a už sa predomnou v opare polospánku vynorila tvár sedemnásťročnej Anny Prochorovovej z dediny Toporovo. Anne Prochorovovej bolo treba vytiahnuť zub. Okolo nehluchne preplával ošetrovateľ Demian Lukič s ligotavými kliešťami v rukách. Spomenul som si, ako hovorí „sťa“ namiesto „ako“ – z lásky k vysokému štýlu, usmial som sa a zaspal.

Lenže ani nie o pol hodiny som sa zrazu prebudil, akoby mnou ktosi zatriasol, sadol som si, vystrašene som sa zadíval do tmy a začal som načúvať.

Ktosi nástojčivo a hlasno trieskal na vchodové dvere a tie údery sa mi hneď zdali zlovestné.

To klopali ku mne do bytu.

Búchanie stíchlo, zarachotila závora, bolo počuť kuchárkin hlas, čísi nejasný hlas, ktorý jej odpovedal, potom ktosi s výzvaním vyšiel po schodoch, tichučko prešiel cez pracovňu a zaklopal na dvere spálne.

– Kto je?

– To som ja, – odpovedal mi úctivý šepot, – ja, Axinia, sanitárka.

– Čo sa deje?

– Poslala ma po vás Anna Nikolajevna, aby ste čím skorej prišli do nemocnice.

– A čo sa stalo? – spýtal som sa a zreteľne som pocítil, ako sa mi rozbúchalo srdce.

– Priviezli tam ženu z Duľceva. Ťažký pôrod.

„Tak. Už je to tu!“ preletelo mi hlavou a vôbec sa mi nedarilo trafiť nohami do topánok. „Ach, dočerta! Zápalky nechcú horieť. No čo, skôr či neskôr sa to muselo stať. Nemôžu to byť celý život len laryngitídy a žalúdočné katary.“

– Dobre. Chod' a povedz, že hneď prídem! – zakričal som a vstal som z postele. Za dverami zašuchtali Axiniine kroky a závora opäť zarachotila. Ospalosť ma v okamihu prešla. Náhlivo, roztrasenými prstami som zapálil lampu a začal som sa obliekať. Pol dvanástej... Čo za ťažký pôrod to tam u tej ženy môže byť? Hm... nevhodná poloha... úzka panva. Alebo možno niečo ešte horšie. Ešte bude nebudaj treba použiť kliešte. Nemám ju radšej poslať rovno do mesta? Nie, to je vylúčené! Všetci povedia, to mi je pekný doktor, len čo je pravda! A nemám ani právo to urobiť. Nie, budem to musieť urobiť sám. Ale čo urobiť? Čertvie. Najhoršie bude, keď si nebudem vedieť dať rady – strápnim sa pred pôrodnými asistentkami. Ale čo, musím to najprv vidieť, načo sa dopredu znepokojovať...

Obliekol som sa, cez plecia som si prehodil kabát a s nádejou, že všetko sa skončí dobre, som v daždi, po plieskajúcich doštičkách prebehol do nemocnice. V prítmí pri vchode sa črtal voz, kôň udrel kopytom po zhnitých doskách.

– To vy ste priviezli rodičku? – ani neviem prečo som sa spýtal postavy, čo sa hýbala pri koňovi.